

Дубицький Д.О.,
здобувач освітнього рівня бакалавр
292 «Міжнародні економічні відносини»
Науковий керівник: **Грабчук І.Л.**, д.е.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту
Державний університет «Житомирська політехніка»

САНКЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖНАРОДНОГО ВПЛИВУ: МЕХАНІЗМИ ОБХОДУ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

В сучасному світі санкції стали важливим інструментом міжнародного впливу та суттєвим важелем впливу, що застосовується в сучасній економіці та безпековій політиці держав. Санкції є доволі сильним стримуючим фактором, що може сприяти стримуванню або зменшенню агресії або інших незаконних дій підсанкційної країни. Не можемо заперечувати, що санкції можуть значно допомагати у вирішенні складних світових ситуацій.

В сучасному світі санкційна політика стала важливим інструментом у світових взаємовідносинах. Її застосовують як країни, так і міжнародні організації для стримування, припинення або ж послаблення незаконних дій країни (або організації). «Економічні санкції – особливо важливий інструмент державної політики у міжнародній політиці. З кінця холодної війни їх використання різко зросло» [1, с. 1]. Санкції вважаються безкровним інструментом примусу до припинення вчинення протиправних та/або незаконних дій. В той же час ефективність санкцій є предметом дискусій та спорів. Адже ефективність тих чи інших застосованих санкцій залежить від низки важливих, взаємозалежних факторів, серед яких: контекст, в якому ці санкції були застосовані, проти кого вони були застосовані, з якою періодичністю та в якому обсязі вводилися, економічної стійкості об'єкта тощо. Наукові дослідження санкцій зазвичай вважають санкції ефективними, коли об'єкт виконує вимоги відправника [2, с.39]. Вважаємо, що не існує універсальної санкційної формули, слід розуміти, що санкції як важелів впливу є довгостроковим інструментом, що діє поступово.

Приклад безпрецедентних санкцій проти росії показує можливості тиску міжнародної спільноти на країну агресора. Завдяки санкціям вдалося значно скоротити можливості російського воєнно-промислового комплексу.

Всі це свідчить про те, що санкції є не стільки інструментом точкового впливу, скільки комплексною стратегією від комплексності чіткості та структурованості якої залежить її ефективність.

Наступним не менш важливим питанням є способи обходу санкцій. Вони, як правило, здійснюються комплексно та багаторівнево.

Найпоширенішою схемою обходу санкційних обмежень є використання третіх країн, як транзитних або реекспортних хабів. За такою схемою товар відправляють через нейтральні країни, щоб змінити їх походження та видати їх за ті, що не підпадають під санкційні обмеження. Часто для таких цілей використовуються підставні компанії та інші інструменти, щоб замаскувати країну виробника (якщо ми говоримо про експорт підсанкційних товарів в інші країни). «Санкції широко вважаються інструментом міжнародного впливу, але розуміння впливу ухилення від санкцій та, зокрема, ролі третіх країн у такому ухиленні обмежене». [3, с.5]

Для запобігання таким операціям потрібна розробка комплексної стратегії. Як зазначають експерти FATF, «незаконні актори використовують складні схеми для ухилення від санкцій та оминання експортного контролю, пов'язаного з фінансуванням» [4, с. 6]. Обхід санкцій сьогодні є важливим питанням для дослідження, що потребує новітніх способів вирішення через значне ускладнення і розширення схем самого обходу. Для протидії цим схемам країнам потрібно проводити посилення правових механізмів, проводити гармонізацію експортно-імпортного контролю та санкційних обмежень, проводити та покращувати процеси фінансового моніторингу.

Всі ці заходи допоможуть краще та більш комплексно протидіяти схемам санкційного обходу, що, в свою чергу, допоможе підвищити ефективність санкційних обмежень.

Отже, санкції в сучасному світ є важливим важелем впливу для протидії незаконним діям країн, проте ефективність санкцій залежить від багатьох факторів: комплексності, контексту та масовості санкційних обмежень. На противагу цьому з'являються різноманітні та розгалужені схеми обходу санкцій. Для протидії цим схемам держави повинні оновлювати інструменти моніторингу та перевірки, а також взаємодіяти з іншими державами для покращення своєї роботи.

Список використаних джерел

1. Gutmann J., Neuenkirch M., Neumeier F. The impact of economic sanctions on target countries: a review of empirical evidence. Munich: ifo Institut, 2023. 9 с. URL: <https://www.ifo.de/DocDL/forum-2023-3-guttmann-neuenkirch-neumeier-sanctions-may.pdf>. (дата звернення 09.11.2025).
2. Jones L., Portela C. Evaluating the success of international sanctions: a new research agenda. Revista CIDOB d'Afers Internacionals. 2020. No. 125. с. 39–60. URL: https://www.cidob.org/sites/default/files/2024-07/39-60_LEE%20JONES%20%26%20CLARA%20PORTELA_ANGLE%CC%80S.pdf?utm_source (дата звернення 09.11.2025).
3. Ellison O., Haque A., O'Shea L., Saiz G. Highlighting the role of third country jurisdictions in sanctions evasion and prevention (SEA). SOC-ACE Research Paper. Жовтень 2023 No. 21. 35 с. URL: <https://static1.squarespace.com/static/63e4aef3ae07ad445eed03b5/t/653638a6d036b43de26ab4ab/1698052263451/SOCACE-RP21-ThirdCountries-20Oct23.pdf>. (дата звернення 09.11.2025).
4. FATF-OECD. Comprehensive Proliferation Financing and Sanctions Evasion Schemes. Paris: FATF, 2025. 84 с. URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Complex-PF-Sanctions-Evasions-Schemes.pdf.coredownload.inline.pdf>. (дата звернення 09.11.2025)